

דצמבר 1999

ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה – גם בחברות פרטיות *

מאת ראובן קוניאק – יועץ לביטוח ולניהול סיכונים

עד לפני שנים ספורות כל הדירקטורים ונושאי המשרה בחברות ציבוריות ופרטיות היו שאננים וסברו כי היותם אורגן של חברת מניות פוטרת אותם מכל מיני טרדות של תביעות בשל אי-תיפקוד הולם כמנהלים או דירקטורים. רבים סברו כי המסך ששמו חברת מניות בערבון מוגבל הוא מחסום מספיק מפני תביעות אישיות. זאת למרות שבפקודת החברות נאמר במפורש כי גם הדירקטור וגם נושא המשרה צריך לפעול במיומנות ויש לו חבות כלפי החברה.

בא המקרה של בנק צפון אמריקה - עקב הסכומים הגדולים שהיו מעורבים בעניין ועקב ההדציבורי הרחב – ושינה את ההתייחסות לחבותם של דירקטורים ונושאי משרה. כזכור במקרה של בנק צפון אמריקה טענו הדירקטורים כי לא ידעו, לא שמעו ולא ראו (כמעט כמו הדמויות של שלושת הקופים שאחד אוטם אוזניו האחר את פיו והשלישי את עיניו). הדירקטורים במועצת המנהלים של הבנק התייחסו לתפקידם כמעין תפקיד של כבוד ולא כתפקיד שיש לעשותו במיומנות לטובת האינטרסים של הבנק שהם מנהליו. ואכן בית המשפט הרשיע את הדירקטורים למרות שלא היו מאחורי פעילותם - או ליתר דיוק אי-פעילותם – כוונה זדונית או פלילית (בניגוד לנושאי המשרה שהורשעו אף הם אך הם עשו את מעשיהם בידיעה שהם אינם פועלים לפי נוהלים תקינים ויותר מכך, הם ידעו או היו צריכים לדעת שהם עוברים על החוק).

כאמור זאת היתה "הרמת המסך" הכי מתוקשרת מאז קום המדינה וספיחיה לא הסתיימו עד היום. יש לציין שזה לא היה המקרה הראשון והאחרון של תביעה נגד דירקטור או נושא משרה:

בשנת 1978 נתבעו חברת בריטיש בילדרס בע"מ שהיתה חברה פרטית ומנהלה דן רוז שהחזיק ב-99 אחוז ממניותיה, בגין התרשלות בבניית בניין בחיפה. לתובעים (דיירי הבניין) נגרמו נזקים רבים בשל ליקויים שונים שהתגלו בדירותיהם וברכוש המשותף. בית המשפט המחוזי הרשיע את החברה ואת מנהלה אישית ובערעור לבית המשפט העליון אושר פסק הדין של המחוזי והערעור של מנהל החברה נדחה. בית המשפט העליון קבע כי "היותו של פלוני אורגן של חברה אין בה כדי לשנות את היקף אחריותו בנזיקין בגין מעשים שעשה בעצמו או אשר היה מעורב בעשייתם בדרך אחרת המולידה חבות בנזיקין". בית המשפט העליון קבע כי היותו של פלוני אורגן של חברה אינה מקנה לו חסינות בנזיקין ואין הוא יכול להסתתר מאחורי אישיותה המשפטית של חברה.

בשנת 1989 נדונה בבית המשפט המחוזי בתל-אביב בקשתו של מפרק החברות קופל טורס בע"מ וקופל נסיעות בע"מ לחייב את העזבון של אחת ממנהלי החברות לשעבר, המנוחה רוזה רוזנברג, בכל החובות של החברות והעזבון אכן חוייב. בערעור שנדון בשנת 1992, בית המשפט העליון לא קיבל את הבקשה לחיוב העזבון בכל חובות החברות אלא רק בסכום שהמנוחה קיבלה שלא כדין וזאת מכיון שהמנוחה לא לקחה חלק בהחלטות אופרטיביות של החברות משנת 1977 ועד כניסת החברות לפרוק ב-1985. לעומת זאת, חתנה שמואל פילובסקי, שהיה מנהל ובעל שליטה בחברה, אשר עליו הטיל בית המשפט המחוזי אחריות אישית לפי סעיף 373 - חויב בתשלום סכום של עשרה מליון ש"ח למפרק החברות.

בשנת 1994 ניתן פסק דין בבית המשפט המחוזי בתל-אביב בתביעת עמית נצר נגד כנפונית חברה למטוסים זעירים בע"מ ולפיו חוייבו בדין הן חברת המטוסים הפרטית והן ארבעת הדירקטורים שלה עקב תאונה שארעה למטוס של החברה. ביהמ"ש קבע כי הן החברה והן הדירקטורים נושאים באחריות ישירה למחדלים שהתגלו באי התקנת מצנח, באי התקנת חגורות, בהעדר התראת הזדקרות ובעצם העסקת הטייס ללא כשירות מספקת להטסת המטוס. העובדה שהדירקטורים שלחו ידם בענייני תעופה שסיכונם רב, מבלי שהיו להם הכישורים לכך, ומבלי שנועצו במי שמומחיותו בכך, אינה משחררת אותם מאחריות לתוצאות הרשלנות. כמו-כן, קבע בית המשפט כי ניהול חברה שפעילותה כרוכה בסיכונים רבים, מבלי שהיו בידיה אמצעים ראויים לשאת בפיצוי על נזק שייגרם (דהיינו: אי עשיית ביטוח הולם, למשל), מהווה הפרת חובתם של המנהלים כלפי הנפגע.

(המשך מדף ראשון)

בשנת 1998 הורשע, בבית משפט השלום ואחר-כך גם במחוזי, מנהל חברה העוסקת בפנוי אשפה בגין עבירה על סעיף 2 בחוק שמירת הנקיון התשמ"ד – 1984 עקב כך שמהמשאית שהיתה נהוגה ע"י נהג החברה התעופפו עלים, נייר ועיתונים. עפ"י פסק הדין ואח"כ גם בערעור נקבע כי מנהל החברה לא הוכיח שעשה כל שניתן למלא את חובתו למנוע מקרים שכאלה ולפיכך הוא חוייב אישית בתשלום קנס כבד.

בח"ל יש הרבה יותר מקרים של תביעות כנגד דירקטורים ונושאי משרה ואמנה כאן מקרים אחדים של תביעות בבריטניה בהן חוייבו בדין דירקטורים או נושאי משרה באופן אישי:

1. מ.ב. אנדרסון ובניו נגד רודס (ליברפול) בע"מ – בשנת 1967 : דירקטור נמצא אשם בהצהרות לא מבוססות עליהן הסתמך משקיע.
2. Selangor United Rubber Estates Ltd. V. Craddock בשנת 1967 : משרד המסחר פתח בהליכים נגד שני מנהלים, בעקבות קריסה של קבוצת חברות, שהוכרו כאחראים לקריסה בתור נאמנים.
3. Dorchester Finance Co. Ltd. V. Stebbing - בשנת 1977 : שני דירקטורים (שאינם נושאי משרה בכירה) נכשלו בתפקידם לפקח על דירקטור נושא משרה שהלווה מכספי החברה ללא בטוחות ובניגוד ל"פקודת מלווי הכספים" (MONEY LENDERS ACT) - למרות טענתם של 2 הדירקטורים שהיתה להם זכות להסתמך על דו"ח החשב, כל שלושת הדירקטורים (כולל נושא המשרה) נמצאו חייבים.
4. British Airways Board V. Parish - בשנת 1979 : דירקטור חתם על שיק של חברה שבחותמת שבו לא נראה שם החברה במלואו. החברה נכנסה לכינוס נכסים והשיק לא כובד. הדירקטור נמצא חייב אישית.
5. Prudential Assurance Co. V. Newman Industries - בשנת 1982 : חלק מתביעה זאת היתה כנגד שני דירקטורים בכירים ע"י בעלי מניות המיעוט (חב' הביטוח פרודנשל), בגין כשל בתפקוד. רק ההוצאות הוערכו במיליון ליש"ט.

כל התביעות המוזכרות לעיל הן תביעות שאין להן קשר לסווג של החברה והן עלולות לקרות הן בחברות פרטיות והן בחברות ציבוריות. בהמשך נדון בתביעות אופייניות לחברות ציבוריות ומה סוג התביעות שדירקטור או נושא משרה עלול לעמוד בפניהן.

(הכותב הינו משפטן בעל נסיון של 30 שנה בענף הביטוח).

● המאמר הודפס בעיתונים הבאים:

א. "עדיף-מעורב" עיתון רב-תחומי לסוכני ביטוח (גליון מס' 48).

ב. "אינפורמישן וויק" שבועון חדשות ההי-טק מקבוצת "אנשים ומחשבים" (גליון 864).